

LAR

VICENTE RISCO

A COUTADA

30 CÉNTIMOS

CAMILO DIAT

L A R

leva pubricados os seguintes números:

- A miña muller**, por W. Fernández Flórez.
O Anarquista, por Leandro Pita Romero.
O Pastor de D^a. Silvia, por Aurelio Ribalta.
Naíciña, por Leandro Carré Alvarellos.
Os probes de Deus, por L. Amado Carballo.
Martes d' Antroido, por Francisca Herrera.
Antón Piruleiro, por Jesús F. González.
Pantelas, home libre, por R. Otero Pedrayo.
A terra chama, por Uxío Carré Aldao.
O lobo da xenie, por Vicente Risco.
Buserana, por Gonzalo López Abente.
A dona das torres, por Anxel del Castillo.
Ana María, por Xuan Xesús González.
A propia vida, por Leandro Carré Alvarellos.
Cabalgadas en Salnés, por F. Bouza Brey.
Anxèlica, por Florencio Vaamonde.
Manecho o da rúa, por Xosé Lesta Meis.
O kalivera 30 H. P por Xulián M. Magariños.
O Conesntimento, por Luis G. Vicencio.
Desengano, por Xan Pla Zubirí.
O home que deu vida a un morto por L. Carré.
A Coutada, por Vicente Risco.

e pubricará no seu número próximo
unha novela inédita de Fernández Armesto

NÚMERO SOLTO TRINTA CÉNTIMOS

* Suscrición á 6 números 1'60 Ptas. *

Administración e Imprenta: Real, 36 - 1.º A CRUÑA

R. 5447

L A R

REVISTA MENSUAL

DIREITOR: LEANDRO CARRÉ

ADMINISTRADOR: ANXEL CASAL

Ano 3

Xunio de 1926

Núm. 22

A COUTADA

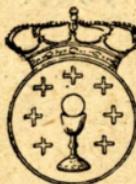
NOVELA ORIXINAL E INÉDITA

P O R

Vicente Risco

(Portada de CAMILO DÍAZ)

IMPRENTA LAR

Real, 36 - 1.º

A CRUNA

FUNDACIÓN
VICENTE RISCO

ALLARIZ

BVR
2404
C 11158114

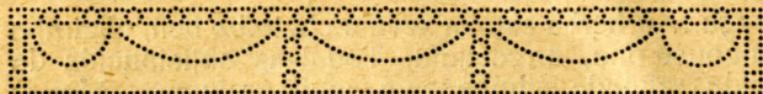
Non deixe de mercar

C O U S A S

contos e dibuxos por

C a s t e l a o

Prezo: catro pesetas

A COUTADA

I

y Eladio. és ti? Gracias a Dios, meu fillo!
Estívenche agardando onte e antonte,
tansoila e tan triste!

— Son eu, son. Ven pr'acó, muller!
E vós?

— Ben todos, gracias a Dios.

— E os nenos?

— O Eladiñc e mais a Felisa van na casa do escri-
bano. Logo virán.

— E o pequenijo?

— DORME no berce. Non m'o espertes arestora,
prégoche por Dios, veralo logo. E ti has vir cango
meu santo; qué tarde chegou o automóvele! Quéres-
te deitar?

— Non, muller, non. Cango sí, veño. Xa ves: duas
horas e piques de cabalo, e arreando ben, e logo
outras tres de automóvele, no interior que non había
berlina, ôs tombos, envolto no tafo da gasolina...

— Has fraguer frío, tamén

— Non; entalado antre cregos, peisanos e mulle-
res... Déixame sentar: vou sacal-as polainas.

— Anda que ch'as saco... E conta, qué? Gustou-
che? Lembrábaste?

— Da casa sí, e da horta, e mais dos lameiros do
fondo, ond'andábamos ôs rolos pol-o tempo da

sega... A herba estaba seca e cheiraba ben, cheiraba a cousa fina, arrecendía. Todas anticipáos da vida refiñada achábanse n-aquil perfume... Moitas vecel-o pensei despois... Deitarse e troupelear na herba facíanos nascer paxaros no peito: alcendánsenos as meixelas na faciana e alumeadas da ledicia inmensa do serán e do sol... Xa estou mais desacoggado, Dios cho pague. Agora, acouga ti tamén... Tainén a horta: mascabamol-os acios das videiras o qu'era comungal-a primaveira acceda e verde, froita de cedo que fai proel-os beizos co-a cobiza dos bicos bravos que se dan nos primeiros anos, na primaveira e na aldeia... E a casa, sobre todo: o leito ond'eu durmín, a bufarda ó lado, onde puñan á noite a palmatoria... a cama vella, con columninas de pau de rosa, e rosetas de bronze dourado, e a estampa de San Xaniño vestido de pelica, co año moi abrazado... ollaba pra un, cансo d'estar preso atrás do vidro, pois il querería fuxir e vir xogar con-nosco, e nós habíamoslle faguer bô acollemento, por il e mais por mor do año... Cánta lembranza!

- E a casa que tal está?

Algo derramada, n-istes derradeiros anos. Ó comenzo do inverno pasado caeu o tellado n-unha esquina do corredor. Tamén compre andar na cheminea. O demás pasa ben.

- E de mobles?

- Mobles hai d'abondo. Non teremos que levar mais qu'as duas camas pequenas dos rapaces, a camailla, e logo todas aquelas cousas a qu'un está afeito, que teñen servido a un ben, e que se non quer un arredar d'elas...

- Tanta cousa?... Pr'o tempo qu'habemos pasar aló!

- A vida toda deic'a morte.

- Ti estás tolo!

- Miña filla, aquelo, ou procura-lo ou vendelo.
- Vendelo non!
- Pois logo...
- E ti afariáste a vivir sempre na Coutada?
- E non viveu meu tío?
- Teu tío xa nasceu n-aquelo, é ti non.
- Eu son o seu herdeiro, o seu sucesor, o seu continuador.
- Ti ves tolo da Coutada. A Coutada metéuchese na y-alma xa de primeiras.
- Olla: onte mesmo, viña eu da ribeira, pol-o camiño de carro. Viña o Marcial do Outeiro c'un carro d'herba pr'a cas dos das Fontelas. Rubín n-il. e viñen deitado enriba da herba, que cheiraba igoal que cand'en tiña dez anos, e abalaba lene o meu corpo, e as primeiras estrelas emprincipiaban a escintilar tremendo coma bágoas na vouta do cristal, en col dos meus ollos. A dozura andábame nas entradas, estragando n-elas, coma cand'un escoita unha sonata de Beethoven... E o carro a cantal-a sua cántiga sen fin... Xa sabes que non estiven mais que unha vez na Coutada: cando tiña dez anos, e agora. Despois os meus pais rifaron co tío, e non voltei aló, nin soupen mais d'il ata hoxe, e xa ves: a lembranza se non arredou mais de min, e os días que alí pasei d'aquela leveinos xa pra sempre adentro da y-alma e foron de cote un pequeno paraíso artificial onde m'eu recoller cand'a vida me desbotaba forzándome a m'ejisilar en min mesmo. D'iste xeito, a miña paz ficou gardada adentro d'aquela muralla qu'ergúeran os meus maiores, e alí a tiña qu'ir buscar ainda cando alí non podía entrar por mor da rifa do meu tío co meu pai. Mais traguía aquelo adentro de min. A Coutada xa d'aquela era miña, Cecais meu tío ô faguer disposición deixándoma cand'eu menos

o podía agardar, non fixo mais que recoñecer o meu dominio de saudade que tiña sobr'ela.

- Xa estou deseando ollar ese Edén.

- Non digo que pra ti o vaia ser, Minia. Ti pode que non o vexas d'ise xeito. Ó millor abonda que cha eu pinte con tan ledo adubío, pra que ti, ó chegares a vela lle non atopel-o engado, engado que si moito entra pol-os sensos, moito mais ven directamente pol-o misteiroso atallo da esperiencia íntema.

Xa fuches ilusionado, mais penso qu'ainda vés mais.

- E mais ó chegar, non; xa ti ves. Principioume á pesar no curazón tod'aquello, y-estruchábame... Había ser do tempo, da canseira da viaxe, ou sabe Dios...

- Ou das cousas mesmas qu'ollabas, e arestora apósllo á outros motivos, Calquera ch'entende, Eladio.

- Non. Olla: cheguei ó empardecer. Inda estaba mais escuro co'as nubes coor de chumbo azuado, tan bastas qu'eren casi sólidas; era un ceo que tiña corpo e que se viña abaxo pouco e pouco e xa principiaba a pesar no peito... Mais ben facía frío.

Cando marchou D. Emilio e fiquei soilo, na sala, co'a sillería empanicada nas cobertas brancas, co'm'as nenas do Asilo cos delantás, as alfombras recollidas, consola poeirenta con duas caracolas mariñas enriba e o espello d'auga enlamada e salseada d'irisaciós grasentas, as litografías lixadas, unha co vidro partido, as fabas postas a secar no chao, o silenzo fondo e basto que facía soar as miñas pasadas de tal xeito que semellaba qu'algúén camiñaba atrás de min solerminamente, facéndome dal-a volta pra ver s'era certo, tod'aquello chantoume un puñal no peito e fixome vir as bágoas. Surtín ao corredor,

debruceime na baranda de pedra, ollando o eixido
ciscado d'estrume cheirento, ond'os da vista baixa –
por certo que hai catro laregos pra cebar ist'ano –
andaban fozando co'a sua múseca de roncollo. De-
baixo, a criada estaba mungindo a vaca, e ouvíase
o isócrono ruído do leite caindo na canada. A corte
espallaba o seu bafo quente carregado de cheiru-
mes.. Sintín unha anguria tan acorante no peito,
coma se tivera unha pedra dura entalada antr'os bo-
fes e funme pra dentro, cand'ainda non había luz...
Se virás aquela escuridade qu'enmourecía por istan-
tes! Se me levo do xenio a aquela hora, pro outro
día vénome... e busco quen merque a Coutada!

– E quen sabe s'houberas feito ben!

– Muller!

– Digo, porque non sei se non rematarás por ahí.

– De ningún xeito. A Coutada é o noso porvir,

– Crar'está, e non queira Dios qu'a vendas; mais
anque a venderas, tamén podía selo.

– N'hai quen a pague no que val.

– Mais non hai!

– Ulo?

– Faltarà quen a queira!

– Pois si tantos hai qu'a queiran, porqué non a
hemos ter nós?

– Craro qu'a debemos ter nós; mais os qu'a quei-
ran han ser xente da aldeia, que lles resulta y-é ne-
gocio pra iles, namentras que pra nós... Imos ver,
cando t'ocupaches ti d'eso, se non sabes nin cando
se sementan os nabos?

– E non dicías enantes que vendela non?

– Dixen.

– Pois cómo trocache agora?

– Por que teño medo.

– Medo, á qué?

— Non sei; non sei a qué, porque non sei o que te propós, non sei o que matinas, non sei o que queres.

— Sabes que t'atopo trocada, trocada de todo?... O teu antusiasmo cando chegou Don Emilio enteirar-nos da disposición do tio, cando voltamol-os dous do Notario, cand'andabamos todol-os pasos... Vichel-o ceo aberto: era a sorte que ch'entraba pol-as portas, sen agardala...

— É certo, e tiña razón, e ainda á teño, porque sigo pensando igoal, porque é a sorte pra nós. E non a desboto eu, non... Mismo sería ofender a Dios, afellas. Non, eso non. Eu ben satisfeita estou.

— Cand'ibamos pensar nós ter tanta regalia? Eu xa non contaba co'ela. Era unha lembranza, somentes, unha lembranza que se non arredaría endexamais da miña y-alma, ui soño pra soñar esperto, o millor de todos, e adiós... Meu tio... aquil santo varon... Ainda o estou vendo, derradeiro d'unha castimonia ilustre, cos bigotes brancos e os ollos gacios, vestido de pana, con chancas vrou e inverno, co chapéu que non tiraba da testa mais que pra se deitar... E sabía todol-os entronques, todal-as executorias, a crónica toda da sua caste. Era un fidalgo verdadeiro..., E o probe, traballando tod'a vida: il podaba, il enxertaba, il axudaba a botarlle o sedeño aos carros, a carregal-a herba, xunguía os bois. pintaba as portas, remendaba as cancelas, limpaba os paseios da horta, iba á feira... E ô último, tanto traballare, pra deixarme a min, pra proveito d'un laca-zán qu'endexamais soupo mais que soñar.. Logo ris?

— Voucho dicir: matino eu qu'o que che leva á Coutada, mais qu'a cobiza do proveito é o ensoño, é o lirismo... Quen che non coñecera, meu rei? O qu'enantes dixeches do carro d'herba que t'abalaba leíchelo no *Mr. de Phocas*: o outro do sabor dos

acios da videira, tiráchelo de Collette Willy... Tés os miolos inzados de lembranzas de leuturas, e velehi está. Non che é outra cousa, Eladio, convéncente. Eu ben sei onde che manca. Fuches á Coutada, e fuche ainda a soñar esperto; a tua Coutada, e tamén a Coutada verdadeira, é pra ti ainda a Coutada que levabas dend'os dez anos na y-alma en presencia de saudade. Atopáchel-a escea ideal dos teus soños de rapaz, de mocíño e d'home feito. Millor dito, de mocíño e d'home, qu'o que é os de rapaz non eran soños: d'aquela era a realidade, a realidade que ao passar, voltouse soño porque pasou e xa non volve, Non volve, Eladio. O tempo que levou teus dez anos de rapaz, teu décimo ano, que foi o ano da Coutada, levou tamén a realidade d'aquil soño; agora fica sómente a saudade. A saudade que pode engayolar os teus soños d'home, que non pode engayolar o meu tino de muller. As mulleres témolo privilexo do siso, do acougo, témol-o senso da realidade, que vós non tendes, Eladio. Millor ch'irá s'atendes o meu istinto que non o teu lirismo.

—Xa sabes que hai tempo que o meu lirismo morreu.

—Eso coidas ti, porque non escribes versos, mais sóñalos.

—Nin os leo!

—É certo. Cravaches en caixós de tabaco os libros dos escritores franceses, dos poetas galegos e dos filósofos alemás. Soterraches en cadaleitos de pino tod'a literatura. Agora non abres mais qu'os apuntes da Academia Reus. Está ben, e non che ha ir mal co'elo, se Dios quer; bô traballiño me custou. Padricular, padriquei ben, Rosalía mo perdoe, mais por fin aviñéchete á razón. Mais eu ben sei qu'aló, no fondal da y-alma, por baixo da borralla xurídeca,

gardal-a moxena lírica ben acesa e ben viva... O que tampouco está mal nin moito menos.

— Craro que non está mal, Minia,.. Minia: lembras o noso tempo antigo? Di, Minia, houbérasme ti querido s'eu non fora coma son? Non é a calor d'esa moxena arastora acochada baixo da cinza a qu'alcendeu alí o amor que che teño? Non foi esa moxena a que prendeu tamén no teu peito o cariño que me tes? Responde. Minia: anque lle debamol-a nosa probeza, lle non debemos tamén a nosa felicidade?

— É certo; eu quéroche así coma eres... Anque foras ainda mais tolo tamén che querería.

— Ves, Minia? Ves com'estou no certo? Se ti pudeches casar moito millor que comigo...

— Cala d'eso, Eladio!

— Non calo, non. Ti estabas millor na tua casa que comigo. Qué che faltaba? Agora faltache todo... Pudeches casar moito millor. Tiveches con quen de sobra. E viñeches dar c'un señorito inútile, arruindado, c'un destiniño na Diputación que non dá nin pra pasar fame... E aquela Minia que chamaba a atención nos paseios, no teatro, nos bailes... Aquil vestido de baile que puxeches unha vez pol-as festas verde, con encaixes negros... Levabas no peinado aquiles paraisos que querías aproveitar pr'o chapeu negro... Ben m'acorda! Bailaches con Indalecio Quiroga, qu'estaba recén chegado... Despoixas, ben ouvín coma ll'estaba dicindo Xan Cid que tiñas novo... Eu comprendo que lle gustaras: era-o sorriso todo do vrou...

— Ainda o lirismo, Eladio, ainda a saudade!

— Saudade de qué?

— Saudade da qu'eu fun.

— Engánaste, Minia, engánaste de todo. Hoxe és ti pra min moito mais do qu'eras d'aquela, moito

mais .. Com'iba eu ter saudade do que teño, do que teño millorado ainda? Non, Minia; o amor dos noivos non é amor. Non hai quen seipa d'amores enantes de compartir-a vida co-a muller qu'un quer. Fálase de cote do amor dos noivos, e do amor fora do casamento, faise literatura. Ainda hai quen ten o amor conyugal coma causa sen poesía, e hainos que non creen n'il. Qué frabucados andan! Coma que non hai outro! Coma qu'o outro non o é!

— Craro que non o é!

— Non, s'eu falo fora de toda consideración moral, aténdome á esencia enxebre do sentimento, que no noso amor leva a vida toda, que somentes d'iste xeito se pode aturar, e mais cando ven coma ven pra nós, coma ven pra ti por culpa miña...

— Xa che dixen que calaras d'eso, Eladio... Non che teño a ti? Non témol-os nosos fillos?

— Por certo que tardan ben os rapaces.

— Non sei; non hai por qué mandalos buscar... Hai qu'agardar qu'os frayan.

— Inda dis cale!... Non ves coma de cote se nos apresenta diante a nosa situación?

— Home, agora gracias á Dios, por fin, cambeou.

— É certo, todo cambeou pra nós.

— Todo, non.

— Moito, si. Principia unha vida nova. Ou cecais non; vai principal-a vida antiga, a vida que levamos no sangue está á chamar por nós; a vida pr'a que viñemos fadados por herdamento e que o non seguila, e querérmonos arredar d'ela, do vieiro qu'o sangue nos amostra, é o que nos leva á disgracia e á miseria. Por s'arredar d'ela meu pai foi vendendo e foi comendo o que tiña, logo o que tiña a miña nai, gastei eu o pouco que quedaba, e fun señorito probe, e fixente probe á ti. E de certo che digo que anque non fóramos probes, anque fixéramos fertu-

na, había d'haber sempre iste lixo na nosa vida, fereda pra sempre de desacougo, d'inquedanza, de disgusto, de saudade do deber por cumplir, de remorso pol-a infidelidade ao imperativo da raza... Non podriamos gozar en paz aquelo pro que non fumos nados... En froques, ali tés meu tio: viveu coma viviran seus maores, fixo o qu'iles fixeran, y-endexamais lle faltou o pan nin a paz do espirto. Era agudo e tiña letras, y-endexamais precisou mais libros qu'os libros vellos da biblioteca da Coutada: Teología, Nobiliarios, Leis derogadas, Cencia esquecida, Filosofía sen vixencia, Literatura sen voga... Se cadera, il tiraba d'aquiles libros o mesmo gusto que nós das derradeiras novedás de París, e igoal ou millor coñecencia do mundo... Pol-a contra, eiquí me tés á min; emprincipiei á leer aos doz'anos, estudei pra abogado, mordeume o verme da literatura, quedei sen cadela, empregoume un amigo do meu pai na Diputación, pubriquei nos xornás contos e versos que todos xuntos non valen ren, arremedei á todos sen superar nin tan xiquera igualar á ningúén, sen atinar tampouco a espresal-o meu sintir, sen producir obra d'alento, non cobrei endexamais... ata que renunciei a todo...

- Renunciar, por qué?

- Porque acordei á tempo. Porque coñecín que trabucara o camiño. Porque por fin o meu tio púxome nas maus a maneira de refacel-a vida de todo, atal e coma debera ter sido, dende qu'o meu pai deixou a aldeia.

- ¿Qué queres facer, logo!

- Na Coutada hai todo canto se pode precisar. Boa casa, grande para meia dúcia de familias. Porta d'arco, aberta n-un muro de canteiría, con almeas, que pecha o eixido. A casa fai sete: unha parte vendar enriba do camiño, á direita da porta, con duas

fenestras e pedra d'armas no meio. N-unha d'aque-las fenestras afeitaba meu tío as barbas. Era a d'ord'il durmía, unha sala grande... estouno vendo co-a face chea d'enxabón, pasando a barbeira por unha badena tirante... A navalla estaba xa ben gastada. tiña a folla estreita, e rente ô gume brilaba coma d'ouro ou de prata, asegún que fixera sol ou estivera coberto. Tiñaa gardada n-unha arca de madeira entallada con ferraxes forxados... A outra parte dá por frente á porta. Nas duas vai a solaina de pedra labrada, con tellado saledizo con colunas, e descansando por abaxio en arcaría. Por frente á parte que dá ao camiño, corte e palleira,.. Na palleira íbamos á hora en qu'o tío se deitaba despois de xantar ás doce. Como cheiraba a herba, e como mallaba a un a calor ô mesmo tempo que lle proía a un o sangue, a ferver no bafo ardente e perfumado da palleira... Pois debaixo da arcaría, corte, galiñeiro, forno. cociña, celeiro tulla e bodega. Balcós de ferro pol-a outra banda, dend'os que s'albisca a redondeza toda da Coutada. Horta con duas fontes, lavadeiro pra roupa e tendal con todal-as verduras, froita de píveda e de carabuña, parra con náparo e moscatel; xardín con todal-as froles, alciprestes e teixos. Tod'arredor, terras de millo e de pan, nabeiras e cortiñas con patacas. Abaixo no fondo-lameiros, co regueiro pol-o meio, e do outro lado, monte con leña e toxo, xesteiras, soutos, liñares; hai dous teares pra tecer na casa; e por parte, viñas na ribeira... Qué mais queres? Duas xugadas de bois e dous carros, tres vacas, duas de leite, con cría, porcos, avenza, cabalo, dous pollinos, pitas, gansos, cás... Hai ferramenta d'abondo, banco de carpinteiro e de ferrador, carabinas, morrás, cananas, armas antigas, biblioteca, camas forneadas e outras de pau de rosa, sillería de damasco de seda, antigo reló de

pesas, boa lareira con dous escanos, artesa pra amasar, acea no regato, que é o úneco que está fora do muro, que todo o demais está tapado d'un gran muro de pedra ao qu'a Coutada deb'o seu nome... A acea pode moer todo o inverno... Andiveno todo con D. Emilio o abade e mais o tío Roque, que me foron espicando... D. Emilio é un bô home. Era com'irmau do men tío: xantaba co-il moitos dias, iban de caza xuntos, pasaban horas falando os dous na solaina .. Probe D. Emilio! Lémbrome cando viña â casa, que non daba marchado... Moito fixo pra pôr a ben a meu fio cos meus pais... Ou! pol-a miña nai non había caso, ô fin eran irmaus; mail-o meu pai era un pouco retorto, é o cabuxo lle non pasou nunca.

- Endexamais che perguntei porqué rifaran.

- Ainda eu non o sei ben. Er'eu mui pequeno. Asegún m'esplicou D. Emilio foi, naturalmente, cousa de cartos: meu pai pidíralle cartos emprestados ao meu tío por moitas veces... Paréceme que nunca llos volvreu... D'unha vez, o meu tío negou-llos mais a cousa xa debía vir d'atrás: a miña nai casou a contragusto da familia. Meu pai era moi gastador, tiña a loucura dos negocios e todo lle saía mal e a cabeza tampouco andaba moi segura. Era, como moitos no seu tempo, unha vítima do ideal industrial; que a industria tamén foi mui ideal. A industria ten feito moitos mais tolos qu'a poesía. Hai quen pensa que pensar en negocios é o asisado e o san. e resulta que é o que guinda con mais xente en Conxo... Morreu meu pai rifado co meu tío, e sen qu'o meu tío viñera velo. Algo mais lle debeu facer pra lle merecer tal feito, porque o meu tío non era dos que gardan as xenreiras. D'aqnela, non fixo mais que escribirlle â miña nai ofercéndose; mais aquil feito pareceulle tan mal a ela, que tan

xiquera lle respondeu, por mais que ben ll'houbera
vido entón qu'o meu tío nos dera a mau... Foi can-
do m'empregaren a mtn, e a pouco, morreu ela. A
probe non pasou mais que traballos n-iste mundo!...
Falemos d'outra cousa; pois D. Emilio foime espi-
cando todo, e aconsellándome o qu'había faguer.
»Mira Eladiño - díxome - eiquí tés d'abondo pra
vivir e de sobra tamén. Mais pra qu'esto che dea
pra vivir desafogado e con fartura compre qu'o pro-
cures ti pol-a mau... Eu non sei se che se dará a ti
esto da labranza, mais todo é ô qu'un s'afai, y-en
pouco tempo, de qu'emprincipies á tomarlle o xeito,
pouco e pouco, sen decatáreste, vaslle collendo lei,
e xa non o deixas. Hai tantos que fixeron igoal!... Se
teu pai non deixara a aldeia, hoxe podíades ter co-
che. A xente é toda a ir pr'as vilas, e deixan o certo
pol-o dudoso. A terra precurada pol-a mau, non
ch'hai cousa que dea tanto. Ora, se non a has precu-
rar, millor é qu'a vendas. Ter terra e vivir na vila
moi recreado, non che é xeito, Mais vén dela, e qué?
Os carlos logo che se van da mau... E despois de
todo, s'habías ser Notario n-un pobo calquera, n-un
pobo pequeno, que mais che dá estar na aldeia?» E
ten razón Don Emilio, e o tio Roque tamén di o
mesmo... Por certo qu'inda che non dixen, na Couta-
da hai catro criados: o tio Roque e o seu fillo Ma-
noel; a muller do Manoel e mais a Andrea. Xa sabes
pol-o testamento que non os podemos botar fora...
O tio Roque foi o compañoiro costante do tío, eran
compadres. Criouse na Coutada, na Coutada casou,
alí naceulle o Manoel, libroullo de quintas o meu
tío, na Coutada morreulle a parenta ao tio Roque, na
Coutada casou o Manoel, alí levou a muller... O tio
Roque ha sel-o meu profesor; co-il hei deprender
canto convén saber das terrás, do traballo, do gando,
da mantenza, das feiras... Os criados son mais da

- Ben Fágoas. Imos supor qu'as gane. Ben. Dan-me unha notaría no quinto inferno: pois ou unha cousa ou a outra, mal qu'atenda á esto, mal qu'atenda á aquelo. Compre escolller; ou a Coutada ou a notaría...

- E despois escollemos o que millor nos veña...

- É verdá, ou agora ou logo, sempre haberá qu'escolller, e namentras, pérdense os cartos que me leve a preparación, e os que gaste logo en Madrí. Millor é escolller agora. Eu xa escollín.

- O caso é qu'escolleras ben.

- O millor, o certo, non o que pende na sorte.

- E ímonos meter na Coutada pra toda a vida?

- Pra toda a vida.

- E non a podíamos atender o mesmo estando eiquí, indo por tempadas, mais que pasemos aló mais tempo qu'eiquí! Mais así, tod'a vida! Ti non matinaches ben no qu'eso repersenta...

- Escoita, Minia: hai eiquí moito mais qu'unha sinxela comenencia d'intereses. Ou non m'entendes, ou me non queres entender. Non é somentes o interés o que me leva á Coutada: é o escarmento, é a consideración nidia do que foi a vida trabucada do meu pai, què por marchar da aldeia desfixo o seu haber, e a miña, que rematei de todo co derradeiro. É unha esixencia espiritual, é a fame da y-alma, é a cobiza de reificación e d'enmenda.

- Unha cobiza que te fai alonxar do mundo.

- Levantaremol-a casa toda... Levaremos aquelas cousas... Non; millor será non levar ren que poída lembrar o que deixamos... Nonos despediremos de ninguén, non deixaremol-as señas a ninguén, non escribiremos a ninguén dend'aló.

- O dito: deixal-o mundo.

- O meu mundo serás ti, os pequenos, os criados da Coutada, Don Emilio, os peisanos.

— E deixar os amigos, a sociedade, a vida toda d'un...

— Cand'a vida d'un iba trabucada, e Dios nos puxo na mau o meio de nos emendarmos, o non facelo sería pecado.

— E ti coidas que te vas afacer deixando asina todol-os teus costumes, toda a tua maneira de vivir, o ambiente en que te criaron, en que viviches decor-te... Qué chasco vas levar! Has cansar axiña, se Dios quer.

— Xa che dixen que non era somentes unha comeñencia e un gusto, que é tamén unha obriga, un deber.

— Un deber ben costoso.

— Minia: di por fin que ti non queres, que che non acomoda, que non queres renunciar á vida vilega, un pouco tristeira pra ti, é ben certo, mais que se cadra contas qu'agora sea un pouco millor cos ingresos da Coutada... Qué non te resolves a deixal-as amigas, as tendas, os paseios... Ben o vexo. Por outra beira, tamén che digo que se non pensara que despois por fin habías estar satisfeita, non o houbera pensado. Agora si, tés que sentir ao principio saudades de todo iso. Eu non; o meu caso é diferente. O teu amor enche d'abondo a miña vida pra qu'eu poida mais desejar...

— Y-eu tamén, Eladio, eu tamén. Irei onde ti vayas. Contigo hei estar sempre contenta. Imos onde queiras. Por Dios che pido que non penses outra cousa: contigo, contigo namais!

— Ven eiquí, Minia: acocha a testa no meu hombreiro, déixame cinguir teu corpo cos meus brazos. Así, xuntiños... iremos aló; iremos a carón da fonte enxebre da vida e de todol-os amores, ond'a vida síntese deitar cantando, feita craror, feita miragre. Hémola sentir colar noso corpo com'o beinzón,

com'a gracia de Dios. Lonxe d'afogos e tristuras, o noso amor ha medrar sereo, alcipreste sempre verde, car'o ceo, vestido de cote de primaveira, ispida-l-as nosas almas de carantoñas e adubíos, chegarán mais perto unha da outra, misturaránse en éstase mais estreito e mais puro. Ha sel-a nosa volta ao Paraíso, purgados do pecado orixinal da nosa caste, rebelde á lei de Dios.

- Por qué rebelde á lei de Dios?

- Dios mandounos ganal-o pan co suor do rosto.

- Ben, traballando, crar'está, e nós traballamos...

- Xa sabes o que di Tolstoi, o qu'enantes d'il dixo Bondaref, o labrego Bondaref o Gran Precursor: * Todo se pode mercar n-iste mundo se non é o pan; o que come o pan mercado, come o que non é seu. O pan mercado non é do que o merca, coma non sería fillo noso o que lle mercáramos a quenes o enxendaron.* Non, o pan que mandamos vir da tenda non é noso; o pan non se debe vender; vñdel-o pan é uña iniquidade; cada un debe precurar pol-a sua mau, pol-o seu traballo, o que precise, e ao necesitado débello dar por caridá... Os nosos pais trabucaron o camiño dos nosos abós, arredáronse da terra, fuxiron da aldeia e viñeron á vila comel-o pan mercado. Desobedeceron o mandato de Dios. Compre voltar á terra, compre voltar á obediencia da lei.

- D'aquela, moita xente hai no mundo qu'está en pecado.

- Moita, anque non queiramos vel-o pecado nin o castigo.

- Tés razón, Eladio. N-esto tés razón. Estouno vendo: iso é o qu'eu teño matinado moitas veces, moitas voltas lle teño dado no meu maxín: é certo: hai pecados que Noso Señor castiga un por un en cada pecador, n-iste mundo ou no outro. Son os

pecados de qu'un se confesa, porqu'está mandado decilos na confesión... Mais sen dúbida hai outros pecados, que cecais non o sean en cada un, cecais non o sean namentras se non xuntan os dos uns cos dos outros... Pecados dos pobos, das razas, das sociedás, pecados que tamén ofenden á Dios, e que él castiga co'as guerras, co'as calamidás, co'as revoluciós... Sí, sí, véxoo certo,nidio, evidente!

— Ou, Minia! Miña santa! Agora sí, agora si que te non engana o teu istinto de muller!

— Non engana, non. Olla: véxoo tan craro com'a verdade.

— Pois ben, imos, imos ganal-a redención d'un pecado... En qué pensas, Minia?

— Penso... Penso no meu pensamento... Ogallá pensarás ti moito no qu'imos faguer... Tés razón, e o que ti pensas é verdadeiro e xusto, Eu sí, afareime na Coutada. Apesares de canto che dixen, eu, contigo, cos nenos, hei estar satisfeita, millor qu'eiquí con seguranza. Mais ti, agora velo todo ben, craro está co'a tua ilusión, co'a tua idea, e seméllache todo fermoso e facedoiro. Mais logo, posto a elo, co'as mans na masa, vendo cousa por cousa, cando s'emprincipien a presental-as dificultás, os disgustos, cando non atines c'unha cousa, cando veña un ano ruin, cando teñas que liquidar cos paisanos, cand'as cousas non veñan ô teu xeito, s'enfermamos, cando s'apresente por fin o lado mouro das cousas, d'aquela has sentir morriña. has sentil-a saudade da vida que deixaches, ao millor cansas de todo, y-en-tón si que ven a mais negra... Compre pensalo ben, Eladio. Unha cousa é a ideia qu'un leva e outra é a realidade da vida; hai que mirar, cand'un se resolva a algo, s'un ten forzas pra elo. Pénsao ben, non leves despois un desengano. San Antonio! O desen-

gano pra ti había ser cousa tremenda. Pénsao ben, Eladio!

— Xa o teño pensado. Non digo qu'algunha vez non veña o desalento; non digo qu'algús istantes me non trabe a morriña, me non sinta canso e vencido...

— Pois logo...

— Mais téñoch'a ti, os nenos, o teu amor, o voso consolo; teño a concencia do meu deber de refacel-o meu casal, de render á terra o homaxe que lle negaron meus pais.

— Ben. Ti e mais eu, ben; mais e os pequenos? Pensas cal vai sel-o seu porvir?

— Craro que sí. Os nosos fillos serán labregos, coma nós.

Pensas logo que tés direito a dispor á teu xeito do seu porvir?

Penso que debo restituir á terra o esforzo que lle foi roubado.

— Queres á terra mais qu'os teus fillos?

— Quérolle mais á xustiza. A nosa caste debe voltar á arada.

— Négasll'a liberdade?

— Quixera, coma pai que son, que non tiveran a de labrar o seu mal,

— E pensas que llo quitas?

— Xúroche que han ser mais felices que nós.

— N-eso poida que teñas tamén razón; mais, e pra educalos?

— Os nosos fillos levarán a educación que leven os fillos dos outros paisanos.

— Eladio, coido que vás lonxe de mais,

— Por qué? Pra qué precisan os nosos fillos outra educación? Por qué han ser d'outra condición qu'os outros?... Por querermos ser d'outro xeito perdímonos meu pai e mais eu, Compre que deixemos eiquí

todo-los nosos prexuizos vilegos, que nos deamos á terra en corpo e alma, con todo o que somos e con todo o que temos. Imos ser com'os mais. O Eladiño ha casar na aldeia: a Felisa ha casar c'un labrego. Com'iles han comer, com'iles han vistir e han ter os mesmos divertimentos e os mesmos traballos. Nin mais deben saber, nin mais deben cobizare.

— Semella, Eladio, que queres tomar sobor de nós e a nosa caste os pecados todos de cantos arrenegaron do traballo e do amor da terra; semella qu'imos ser nós os redentores soilos d'esa culpa...

— E si o fóramos! Se foramol-a caste escolleita do vieiro novo, outra raza d'Israel!... O Evanxeo da Vida Homilde, moito mais fondo qu'o da vida sínxela, que proclaman tantes filósofos ensoberbiados do noso tempo...

— Ay, Eladio, e non serás ti tamén un filósofo ensoberbiado?

— E mais si; ainda nos quedarán moitos pecados que purgar.

— E xa íbas principiar a nova vida con outro ben grande.

— Mais olla coma logo o recoñecimos. O bon propósito emprincipia xa a nos facer ver craro.

— Eu fun quen o vin.

— Fuches.

— Ainda o meu siso de muller.

— Ainda.

— Deixa logo, qu'eu fale. Iremos á Coutada; seremos labregos e os nosos fillos han ser labregos; pensaremos en cumplir co-a lei de Dios y-en refacel-a nosa casaña; seremos com'irmaus pr'os nosos veciños, mais non seremos soberbios e nonos hemos dar coma salvadores do mundo, com'abridores de vieiros novos....

— Anqu'en realidá o somos.

- Anqu'en realidá o somos!

- - O noso mundo é o que cingue o muro da Coutada, com'o mar Océano cingue os continentes. Pra qué ollar mais lonxe, s'aquelo abonda pra nós? Canto traballo, canto suor, canta arela se non ten sementado alí en tantas vidas coma por alí pasaron! Os homes pasan, uns atrás dos outros, e a terra queda... A terra vive sempre. Qué son os setenta anos qu'un de nós pode vivir? en troqué enriba das terras da Coutada rolaron séculos e séculos, xeneracíos tras de xeneracíos. A cantas deron mantenza aquelas terras? Quén as conta? Enantes qu'os Bermúdez fundaran alí solar - Don Pedro Bermúdez de Parga e Gayoso, no século XVI - por cantos outros non ferían pasado aquellas terras? Os Bermúdez chegaron algúñ tempo á grandeza, e de cote houbo algúñ Bermúdez na Coutada, procurando aquellas terras. Outros iban e viñan, marchaban á guerra ou aos consellos d'El-Rei; os mais sabios ficaban sempre na Coutada! que sempre estaba no mesmo sitio, sempre igual, rendendo anada tras anada, sostento ergueito o solar, E cando os Bermudez vagariñantes e aventureiros iban de vencida, ela era refuxio de capitás emprobecidos, agarimo d'oidores en disgracias... Compre pensar nesa vida ilimitada qu'a terra ten, mansa, lene e branda, mais forte canto mais mol, aloumiñante, maternal na sua indifrencia, piedosa sempre, volvendo de cote cento por un, inestíñábele, dando sen perder, infinita no tempo e na donación... Sobre d'ela pasan coma si non foran todal-as grandezas humans, que postas en comparanza co ritmo da sua vida, semellan soñios esváidos... Eu sospeito qu'a terra ten intelixencia, unha intelixencia vagarosa, demorada, cansa cecais. A sua grandeza asoballa o noso pensar bulideiro e desatinado, e compréndese que somentes n-ela pode-

mos deprendel-a cencia da vida... Non tés reparado en qu'os peisanos fan as cousas sempre a modo e sen presa? Deprenderon na gran escola; asina traballaban tamén os pobos antigos, que traballaban pr'a eternidade, com'os exipcios, qu'èrgueron montañas de pédra taes, que recén feitas xa se deberon incorporar á terra de tal xeito, que deberon semellar costruídas pol-as forzas oroxénicas. Nós, os modernos, perdido o senso da terra, non sabemos traballar pr'a eternidade, costruimos pr'as eisixencias do dia e adiós... Mais cecais estou volvendo a cair en pecado; perdoa e dam'a beinzón,

—Non a precisas. Compre que ceibes d'unha sentada o lirismo todo que levas no peito. Ou pensas tamén levalo pr'a Coutada? Coido que támén iso está adentro do prexuizo vilego!

—Non sei. Poida que non; poida que pensamento e lirismo sean nos homes das vilas a lembranza inconsciente do vivir primitivo; poida qu'o desacougo qu'os leva a inventar e a práctical-as artes e filosofía, veña precisamente da saudade da terra. O campesiño cecais non filosofa — s'entendemos por filosofía o pensamento sistemático — por que ten a verdade na mau. Se non razoa o que se vive; uns viven a verdade, outros escúlcana sen atopala.

- D'ise xeito, nós imos car'a verdade.
- Imos car'a verdadeira vida.
- A verdade e a vida, son a mesma cousa..
- E a que desfai a vida non é verdade.
- Qué houbera dito teu pai d'esta tua conversión?

— Chamariame tolo. coma mo han chamar moitos, ainda algús que no meu caso houberan feito igoal qu'eu fago, ainda moitos que por adentro hán ter envexa de min a pesar d'iles non o poder facer... Non hai moito que ti tamén me chamaches tolo.

- É certo,

- E se cadra, ainda o pensas por adentro,

- Non, Hai unha parte de loucura, de fermosa loucura, na tua ideia; mais hai tamén moito de prudencia e de siso. Iso téñeno que recoñecer todos.

- Pois eu dígoche qu'anqu'o recoñezan, non o han dicir, nono han querer confesar. Han dicir, pol-a contra: Que tolo ¡Deixal-a vila, deixal-a carreira! Irse meter na aldeia, pr'adocenarse!... Coma s'os adocenados non foran iles, os qu'así pensan, ou fan que pensan!... Confesa ti qu'eso era o que ti pensabas, cando hai un istante me falabás dos nosos fillos... Confésame que ainda agora, te non resolves a velos convertidos n-uns badocos! Confesa que ti pensas que facerse badoco é adocenarse...

- E quen sabe se ti no íntemo da concuencia, anque ti non queiras, non pensas o mesmo?

- Alégrome que teñas a franqueza de confesalo. Ora, o qu'eu penso é que si facerse señorito é adocenarse o éisito da cibdade...

- Sí, pero...

- Confésache eu qu'iso ten efectivamente certas ventaxas asegún o pensar da xente... adocenada...

- E si hai que vivir antr'a xente adocenada...

- Mais nós imos vivir antre xente adocenada si queres, pero d'outro xeito. Non hemos desdicir no meio qu'imos escoller; se fóramos vivir no que vivimos deic'agora, ben que nos puxéramos a ton co-il, mais com'o imos deixar... .

- Sigoche dicindo que qué diría teu pai!

- Diría, o que ti me dixeches agora y-entonces, o que me dicía cando ventaba as miñas afeizós literarias. Con seguranza que millor ll'había parecer esto, que non que seguira facendo versos.

- O pior, é qu'ainda sigues facendo versos, ou pol-o menos filosofía,

- Como!

—Si. Pósle á nosa vída na Coutada unha sinifianza trascendental.

—Eso si, mais non deixa de ser un falar.

—Algo mais qu'un falar, Eladio. E anque non fora mais qu'un falar, coma dis agora c'unha miguina de vergoña, poñámonos n-ela: a cousa feita stnxelamente tiña meirande outura, maor grandeza, qu'envolta en filosofías coma ti a pos.

—Tés razón. No fondo, trátase sinxelamente de vivir.

—E ti ainda te perdes en verbas ociosas.

—Queríate convencer con todal-as razós.

—As mulleres poucas veces se vencen con razós.

Imos dereitas e as razós son camiños tortos.

—Ainda así, non todal-as miñas verbas foron ociosas.

—Pra min si, e pra ti tamén debían selo.

—Poden non selo pra outros.

—Pra outros que nin as ouviron nin as han leer.

—Nalgún lado han quedar as nosas ideias, anque se non digan nin escriban.

—O certo é que outra vez pilleiche en pecado!

—Ainda hei pecar outra vez, enantes de mudala camisa, enantes de deixar nas silvas a miña pel de literatoide e filosofastro.

—Ainda has falar d'esas cousas con don Emilio, se cadra mais que dos eidos.

—Non sei.

—Seino eu.

—O que sei é qu'os nosos fillos non han falar.

—Meus santos!

—Nin nós agora tampouco.

—Tampouco, xa abondou.

—Así que mañá principaremos con todal-as angueiras pra nos irmos logo.

—Axiña.

- Xa non pós reparo?
- Non.
- Non sintes pena?
- Non.
- Minia, miña santa!
- Ahí están os nenos, ven!

Vicente Risco

MERQUE VOSTEDE

NO DESTERRO

versos do poeta da raza

RAMON CABANILLAS

DUAS pesetas